

Innst. 301 L

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 86 L (2012–2013)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endring i lov 9. mai 1997 nr. 26 om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland

Til Stortinget

Sammendrag

I proposisjonen fremsettes det forslag til endringer i lov 9. mai 1997 nr. 26 om Statens investeringsfond for næringsutvikling i utviklingsland (Norfund) som har til formål å harmonisere loven med annen og nyere lovgivning på områdene god eierstyring og selskapsledelse, heriblant å sikre de ansatte i selskapet rett til medbestemmelse og medinnflytelse i selskapet i form av egne styrerepresentanter valgt av og blant de ansatte. Det foreslås videre å innføre en uttrykkelig hjemmel for Norfund til å etablere og eie datterselskaper når dette anses hensiktsmessig for å nå fondets målsettinger slik disse er kommet til uttrykk i lovens formålsbestemmelse. Videre klargjøres skillet mellom investeringer i datterselskaper, felleskontrollerte samarbeidsselskaper og ordinære porteføljeselskaper.

Statens utøvelse av eiermyndighet i Norfund skjer i dag gjennom fastsettelse av generell instruks iht. Norfundloven § 8, samt gjennom vilkår og betingelser i årlige budsjettproposisjoner, Stortingets innstillinger og tildelingsbrev. Norfundloven mangler et instrument for eierstyring tilsvarende generalforsamling i aksjeselskap eller foretaksmøte i statsforetak. For å etablere klarere rammer for statens utøvelse av eierstyring sammenlignbare med de regler som gjelder for aksjeselskaper og statsforetak, foreslås regler om generalforsamling innført i Norfundloven.

Det er etter Norfunds etablering gjort en rekke endringer som berører eierstyring og selskapsledelse så vel i aksjeloven som i statsforetaksloven. Proposisjonen foreslår derfor endringer i Norfundloven som oppdaterer den i forhold til annen relevant lovgivning, både hva angår eierstyring, ansattes rett til styrerepresentasjon, styrets funksjonstid, styrets plikter, godtgjørelse til styremedlemmer, samt daglig leders kompetanse og plikter overfor styret.

Norfundloven inneholder ingen uttrykkelig hjemmel for Norfund til å etablere datterselskaper. For å gi Norfund tilstrekkelig fleksibilitet til å organisere virksomheten slik fondets ledelse finner hensiktsmessig, bør loven inneholde adgang for Norfund til å etablere datterselskaper etter behov.

Utenriksdepartementet sendte 15. mars 2010 et utkast til proposisjon ut på høring. Utkastet foreslo, foruten de ovenfor skisserte endringene, også at datterselskap under Norfund skulle gis adgang til å ta opp lån i markedet.

Alle høringsinstansene støttet at Norfundloven burde oppdateres og harmoniseres med annen nyere lovgivning på områdene god eierstyring og selskapsledelse, og styremedlemmer valgt av og blant de ansatte. Det framkom imidlertid reservasjoner mot at datterselskap under Norfund skulle gis generell adgang til å ta opp lån i markedet. Utenriksdepartementet har tatt dette til følge, og proposisjonen foreslår at Norfund gis eksplisitt adgang til å etablere og eie datterselskap, men at det nedfelles i selskapets vedtekter at datterselskapene ikke har adgang til å ta opp lån.

Det er ønskelig at Norfund gjennom lovendring gis eksplisitt hjemmel for å etablere datterselskaper, med visse begrensninger. Norfund har behov for fleksibilitet til å organisere og strukturere sine investeringer slik fondets ledelse finner mest hensiktsmessig for å oppfylle Norfunds lovbestemte formål. Dat-

terselskapene vil være et redskap til å organisere investeringene, og vil ligge på et mellomnivå mellom morselskapet Norfund og porteføljeselskapene det investeres i. Investeringer i porteføljeselskap som foretas gjennom Norfunds datterselskaper skal ha de samme formål og være underlagt de rammer, begrensninger og retningslinjer som gjelder for Norfunds investeringer i porteføljeselskap.

Videre vil opprettelse av datterselskaper kunne gi adgang for minoritetsinvestorer til å investere i deler av Norfunds samlede portefølje, uten å investere direkte i porteføljeselskapene.

Norfundloven § 4 slår fast at «Fondet skaffer seg midler til virksomheten ved tilskudd fra staten». Særlovselskapet Norfund har følgelig ikke adgang til å ta opp lån. Det er heller ikke ønskelig å gi datterselskaper under Norfund adgang til å ta opp lån. Denne begrensningen skal nedfelles i fondets vedtekter. Felleskontrollerte samarbeidsselskaper og porteføljeselskaper Norfund deltar i som minoritetsseier, har alminnelig adgang til å ta opp lån.

De felleskontrollerte samarbeidsselskapene er ikke omfattet av eiendelsbegrensningene som generelt gjelder for Norfunds investeringer i porteføljeselskaper, og har alminnelig adgang til å ta opp lån.

I eksisterende investeringer kan det i enkelte tilfeller oppstå situasjoner hvor et selskap må refinansieres eller det på annen måte må gjennomføres en snuoperasjon.

Det er ønskelig å gi Norfunds ledelse handlingsrom til å foreta slike midlertidige snuoperasjoner dersom den anser det nødvendig for å sikre en eksisterende investering. På den annen side er det ikke ønskelig å endre på de generelle begrensningene på Norfunds eierandel i porteføljeselskapene. Norfund bør derfor kun gis adgang til, i særskilte tilfeller og for en periode på inntil ett år, å eie mer enn 49 pst. av aksjene i et porteføljeselskap. Proposisjonen gir nærmere forutsetninger, som skal nedfelles i Norfunds vedtekter.

Staten utøver i dag sin styring, kontroll og sitt innsyn gjennom fastsettelse av generell instruks og utnevning av styret for Norfund, som er underlagt Riksrevisjonens løpende kontroll. For datterselskaper vil innsyn og kontroll bli av samme karakter som for særlovselskapet Norfund. Sammenlignet med Norfunds øvrige virksomhet, herunder felleskontrollerte samarbeidsselskaper, vil statens innsyn i og kontroll med datterselskaper være mer omfattende.

Den finansielle risikoen vil være tilsvarende i et datterselskap som i Norfund.

Norfundloven inneholder ingen bestemmelser som åpner for at de ansatte i Norfund kan kreve eller gis anledning til å velge noen av medlemmene i fondets styre. Det er ønskelig å harmonisere Norfundloven med den lovgivning som gjelder for sammen-

liknbare virksomheter, og regjeringen finner det naturlig å ta utgangspunkt i aksjelovens bestemmelser. Se proposisjonen for en nærmere gjennomgang av dette, samt av bakgrunnen for forslagene om valg- og funksjonsperiode, representasjon av begge kjønn, godtgjørelse til de ulike styredeltakerne, styrets oppgaver, daglig leders myndighet og generalforsamling.

Det er ellers foretatt noen mindre, redaksjonelle endringer i loven som ikke innebærer noen materiell endring av de ulike paragrafenes innhold. Se mer om dette i proposisjonen.

Lovendringen medfører en harmonisering av de administrative rutineene med hensyn til endringer i annen, relevant selskapslovgivning, noe som vil kunne bidra til mer effektiv administrasjon og ledelse av fondet. Lovendringen åpner dessuten for en utvidelse av styret, hvilket kan medføre en økning av de samlede godtgjørelser til styret.

Se også proposisjonen for en gjennomgang av de enkelte bestemmelsene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Sverre Myrli, Tore Nordtun og Helga Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Allan Johansen, Morten Høglund, Peter N. Myhre og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, fra Senterpartiet, Lars Peder Brekk, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Arvid Svendsen, viser til at Norfundloven trådte i kraft i 1997. Utviklingen de siste årene har avdekket behov for endringer i loven og harmonisering med andre lover. Dette gjelder blant annet på områdene eierstyring, selskapsledelse og ansattes rett til medbestemmelse. Videre anses det å være behov for å etablere og eie datterselskaper samt å klargjøre skille mellom investeringer i datterselskaper, felleskontrollerte samarbeidsselskaper og ordinære porteføljeselskaper.

Komiteen viser til at proposisjonen har vært på omfattende høring og at samtlige høringsinstanser har støttet forslaget om å oppdatere og harmonisere Norfundloven med annen lovgivning.

Komiteen slutter seg til forslaget om å gi Norfund eksplisitt adgang til å opprette og eie datterselskaper.

Gjeldende lov § 4 slår fast at «Fondet skaffer seg midler til virksomheten ved tilskudd fra Staten». Komiteen har merket seg at flere høringsinstanser

har uttrykt reservasjoner mot at datterselskap under Norfund skulle gis generell adgang til å ta opp lån i markedet, og støtter forslaget om å nedfelle et forbud i selskapets vedtekter mot at datterselskap gis adgang til å ta opp lån.

Komiteen viser til gjeldende lov § 20, forslaget § 27, og forutsetter at det legges opp til at Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser også omfatter eventuelle datterselskap og andre virksomheter hvor Norfund har en vesentlig eierandel.

Komiteen har merket seg presiseringen av kriteriene for de felleskontrollerte samarbeidsselskapene samt åpningen for at Norfund midlertidig skal kunne eie mer enn 49 pst. i porteføljeselskapen og slutter seg til regjeringens vurderinger.

Komiteen er tilfreds med at ansatte gjennom forslaget til lovendring sikres rett til medinnflytelse både i Norfunds styre og i datterselskaper gjennom egne valgte styremedlemmer. Dette er en ønskelig utvikling og i tråd med den lovgivning som finnes for sammenliknbare virksomheter.

Komiteen støtter også forslaget om å opprette en generalforsamling og overlate til generalforsamlingen å treffe beslutninger som tidligere har tilliggert departementet eller Kongen.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

endringer i lov 9. mai 1997 nr. 26 om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland

I

I lov 9. mai 1997 nr. 26 om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (*Norfundloven*).

§ 1 tredje ledd skal lyde:

Fondet kan samarbeide med andre for å oppnå sitt formål, herunder blant annet delta i norske og utenlandske selskaper. *Fondet kan etablere og utøve sin virksomhet gjennom datterselskaper. Generalforsamlingen kan i vedtektene etter § 8 fastsette nærmere betingelser og retningslinjer for slik etablering og utøvelse av virksomhet gjennom datterselskaper.*

Ny § 2 skal lyde:

§ 2 *Konsern*

Fondet utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.

Fondet er morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et annet selskap. Fondet skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse hvis fondet:

1. *eier så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at det representerer flertallet av stemmene i det andre selskapet, eller*
2. *har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre selskapets styre.*

Et selskap som står i forhold som nevnt i annet ledd til fondet anses som datterselskap.

Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som fondet og fondets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning.

Nåværende §§ 2 til 4 blir nye §§ 3 til 5.

Ny § 6 skal lyde:

§ 6 *Registrering i Foretaksregisteret*

Fondet skal registreres i Foretaksregisteret.

Nåværende § 5 blir ny § 7.

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Vedtekter*

Generalforsamlingen kan fastsette vedtekter for fondets saksbehandling, organisasjon og virksomhet.

§ 9 skal lyde:

§ 9 *Fondets styre*

Fondet skal ha et styre med minst tre medlemmer. Medlemmene av styret velges av generalforsamlingen, som også bestemmer om det skal velges vara-medlemmer. Daglig leder kan ikke være medlem av styret.

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende.

Styremedlemmene tjenestegjør i to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, likevel ikke lengre enn fire år. Ved suppleringsvalg kan kortere tjenestetid fastsettes. Tjenestetiden regnes fra valget når noe annet ikke er bestemt. Den opphører ved utløpet av den ordinære generalforsamlingen i det år tjenestetiden utløper. Selv om tjenestetiden er utløpt, skal styremedlemmet bli stående i vervet inntil et nytt medlem er valgt.

Tredje ledd gjelder ikke styremedlem som er valgt etter § 10.

Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute dersom særlig grunn foreligger. Styret og den som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel. Et styremedlem kan avsettes av den som har valgt styremedlemmet. Dette gjelder ikke et styremedlem valgt etter § 10.

Godtgjørelse til styremedlemmer, varamedlemmer og observatører fastsettes av generalforsamlingen.

§ 10 skal lyde:

§ 10 *Ansattes rett til å velge styremedlemmer*

Har fondet flere enn 30 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør med vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har fondet flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har fondet flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge ett styremedlem med varamedlem eller to observatører med varamedlemmer i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan også gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget. Kongen kan gjøre unntak fra første, annet eller tredje ledd.

Når fondet tilhører et konsern, kan Kongen etter søknad fra konsernet, fra fagforeninger som omfatter to tredeler av dets ansatte, eller fra et flertall av de ansatte i konsernet, bestemme at de ansatte i konsernet ved anvendelse av første, annet eller tredje ledd skal regnes som ansatt i fondet.

Kongen kan bestemme at femte ledd skal gjelde for deler av et konsern.

§ 11 skal lyde:

§ 11 *Styrets myndighet*

Forvaltningen av fondet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av fondets virksomhet.

Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer og budsjetter for fondets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.

Styret skal holde seg orientert om fondets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.

Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.

Styret fastsetter styreinstruks. Instruksene skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksene skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.

§ 13 skal lyde:

§ 13 *Vedtaksførhet og flertallskrav*

Styret er vedtaksført når mer enn halvdel av samtlige styremedlemmer er til stede.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for.

Ved valg eller tilsetning anses den valgt eller tilsett som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmene likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning.

Nåværende § 6 blir ny § 14 og skal lyde:

§ 14 *Taushetsplikt*

Styremedlemmer, tilsatte og personer som utfører oppdrag for fondet, har taushetsplikt om det de i stillingsmedfør får kjennskap til om andres forretningsmessige eller private forhold, med mindre de etter lov har plikt til å gi opplysningene. Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser som styret eller noen som har fullmakt fra styret, gir på vegne av fondet til departementet.

Nåværende § 7 blir ny § 15 og skal lyde:

§ 15 *Forbud mot å motta gaver m.m.*

Styremedlemmer, tilsatte og personer som utfører oppdrag for fondet, må ikke for seg selv eller andre motta gaver, provisjoner, tjenester eller andre ytelser fra andre enn fondet som er egnet til, eller av giveren ment, å påvirke deres handlinger for fondet.

Gaver, tjenester eller andre ytelser som nevnt i første ledd må heller ikke mottas av vedkommendes ektefelle, person som vedkommende lever sammen med, noen som er beslektet eller besvogret med dem i rett opp- eller nedadstigende linje, eller av selskap hvor noen som nevnt i første ledd har en framtredd interesse.

Den som har mottatt ytelser i strid med forbudet i paragrafen her, plikter å betale fondet et beløp som tilsvarer det som urettmessig er mottatt.

Nåværende § 14 blir ny § 16.

Nåværende § 15 blir ny § 17 og skal lyde:

§ 17 Daglig leders myndighet

Daglig leder står for den daglige ledelse av fondets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.

Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter fondets forhold er av uvanlig art eller stor betydning.

Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avvendes uten vesentlig ulempe for fondet. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.

Daglig leder skal sørge for at fondets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.

Nåværende § 16 blir ny § 18 og skal lyde:

§ 18 Fondets representasjon utad

Styret representerer fondet utad. Styret kan bestemme at styremedlem eller daglig leder alene eller flere i fellesskap kan forplikte fondet. Vedtekter etter § 8 kan begrense styrets myndighet etter annet punktum og også selv gi bestemmelser om adgangen til å forplikte fondet.

Daglig leder representerer fondet utad i saker som omfattes av daglig leders myndighet etter § 17.

Nåværende § 17 blir ny § 19 og skal lyde:

§ 19 Overskridelse av representasjonsretten

Har noen som etter § 18 representerer fondet utad, ved handlinger på vegne av fondet overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for fondet dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet, og at det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

I nytt kapittel 3 skal kapitteloverskriften lyde:

Kapittel 3. Generalforsamling

I nytt kapittel 3 skal §§ 20 til 24 lyde:

§ 20 Generalforsamlingens myndighet og rett og plikt til å være til stede på generalforsamlingen

Gjennom generalforsamlingen utøver departementet den øverste myndighet i fondet.

Rett til å være til stede i generalforsamlingen og til å uttale seg har, i tillegg til departementet, fondets

styre, daglig leder og revisor. Daglig leder og styrets leder har plikt til å være til stede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal utpekes en stedfortreder. Fondets revisor har plikt til å være til stede for så vidt de saker som skal behandles er av en slik art at hans nærvær kan anses nødvendig.

§ 21 Ordinær generalforsamling

Ordinær generalforsamling avholdes innen 6 måneder etter utgangen av hvert regnskapsår.

På den ordinære generalforsamlingen skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. Godkjenning av fondets årsregnskap og årsberetning, herunder anvendelse av årsoverskudd eller dekning av årsunderskudd.
2. Godkjenning av konsernregnskap.
3. Andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen.

Årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen skal vedlegges innkallingen til ordinær generalforsamling.

§ 22 Ekstraordinær generalforsamling

Ekstraordinær generalforsamling avholdes når departementet, styret eller revisor finner det nødvendig.

§ 23 Innkalling til generalforsamling

Departementet står for innkallingen til både ordinær og ekstraordinær generalforsamling og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen skal være sendt senest én uke før møtet skal avholdes, med mindre kortere varsel i særlige tilfelle er helt nødvendig.

Til møtet innkalles de som etter § 20 annet ledd har rett til å være til stede på generalforsamlingen. I tillegg innkalles Riksrevisjonen.

Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles på møtet. Saker som ikke er meddelt dem som har krav på innkalling etter annet ledd, kan bare avgjøres av generalforsamlingen når de møtende medlemmer av styret enstemmig samtykker i det. Er daglig leder eller et medlem av styret uenig i den beslutningen som treffes av departementet i generalforsamlingen, skal vedkommende kreve sin dissens tilført protokollen.

§ 24 Møteledelse og protokollasjon

Generalforsamlingen ledes av styrets leder eller av den styret har utpekt.

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for generalforsamlingen. I protokollen skal generalforsamlingens beslutninger inntas. Protokollen skal underskrives av møtelederen og en annen person

valgt av generalforsamlingen blant dem som er til stede.

Nåværende kapittel 3 blir nytt kapittel 4.

I nytt kapittel 4 blir nåværende § 18 ny § 25 og skal lyde:

§ 25 Regnskap og revisjon

Fondet er regnskapspliktig etter regnskapsloven.

Fondet skal ha *statsautorisert* revisor som *velges av generalforsamlingen*. *Revisors godtgjørelse skal godkjennes av generalforsamlingen.*

Nåværende § 19 blir ny § 26 og skal lyde:

§ 26 Årsrapport

Fondet skal hvert år utarbeide en årsrapport om sin virksomhet, som inneholder årsregnskap og årsberetning for morselskap og konsern.

I nytt kapittel 4 blir nåværende § 20 ny § 27.

Nåværende kapittel 4 blir nytt kapittel 5.

I nytt kapittel 5 blir nåværende §§ 21 til 24 nye §§ 28 til 31.

II

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 15. mai 2013

Ine M. Eriksen Søreide

leder

Laila Gustavsen

ordfører

